

Lucyna Domańska

„TRANSITION TO FARMING IN THE BALTIC”

(sprawozdanie z konferencji)

W dniach 14–17 września 1992 r. odbyła się konferencja pt. „Transition to farming in the Baltic”. Została ona zorganizowana przez Katedrę Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego. Pomysł przygotowania takiego spotkania narodził się na międzynarodowym sympozjum mezolitycznym zorganizowanym przez Uniwersytet w Leuven (Belgia) w 1990 r. Wiele referatów wygłoszonych na tym sympozjum poświęcone było problematyce neolityzacji obszarów położonych wokół Morza Bałtyckiego. Zarówno referaty te jak i dyskusja z nimi związana wykazały konieczność poświęcenia temu tak ważnemu rejonowi Europy oddzielnego spotkania. Głównym jego celem miała być wymiana informacji i doświadczeń pomiędzy różnymi ośrodkami naukowymi prowadzącymi badania nad genezą gospodarki wytwórczej w rejonie Bałtyku. Uczestnicy sympozjum w Leuven szczególnie podkreślali potrzebę wypracowania jednolitego programu badań zarówno dla wschodniej, jak i zachodniej strefy Bałtyku. W trakcie tego sympozjum uzgodniono, iż najlepszym miejscem na zorganizowanie takiego spotkania byłaby Polska i zwrócono się do Katedry Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego o rozpatrzenie takiej możliwości. Wniosek ten został zaakceptowany przez władze naszej Uczelni i Katedra Archeologii przystąpiła do prac organizacyjnych. Trwały one prawie dwa lata. W trakcie tych prac komitet organizacyjny został poszerzony o przedstawicieli Instytutu Archeologii i Prahistorii Uniwersytetu w Sheffield z Wielkiej Brytanii. Uniwersytet w Sheffield zobowiązał się do ogłoszenia drukiem dorobku konferencji.

Środki finansowe na zorganizowanie konferencji przekazało Ministerstwo Edukacji Narodowej i Uniwersytet Łódzki.

W konferencji wzięło udział 45 archeologów, w tym 28 z zagranicy. Delegacja polska składała się z reprezentantów następujących ośrodków naukowych: Instytut Archeologii i Etnologii PAN (oddział warszawski i poznański), Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza,

Uniwersytet Łódzki i Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi. Wśród zagranicznych instytucji archeologicznych na konferencji reprezentowane były takie, jak:

- z Wielkiej Brytanii: Uniwersytet w Sheffield, Uniwersytet w Exeter, Uniwersytet w Durham i Cambridge,
- z Holandii: Uniwersytet w Amsterdamie,
- z Danii: Uniwersytet w Kopenhadze i Muzeum Archeologiczne w Rudkøbing,
- ze Szwecji: Uniwersytet w Uppsali i Lund oraz Królewska Służba Konserwatorska ze Sztokholmu,
- z Finlandii: Fiński Instytut Geologii,
- z Litwy: Instytut Historii Litwy i Uniwersytet Wileński,
- z Łotwy: Instytut Archeologii Łotewskiej Akademii Nauk,
- z Ukrainy: Instytut Archeologii Ukraińskiej Akademii Nauk z Kijowa i Lwowa oraz Uniwersytet w Simferopolu,
- z Rosji: Instytut Archeologii Rosyjskiej Akademii Nauk z St. Petersburga,
- z Kanady: Uniwersytet w Winnipeg.

Na konferencji wygłoszonych zostało 31 referatów, w tym 23 przez gości zagranicznych. Zarejestrowano ponad 100 głosów w dyskusji. Referaty dotyczyły następujących zagadnień:

- 1) gospodarki i struktury grup późnomezolitycznych z obszarów nadbałtyckich;
- 2) kontaktów pomiędzy późnomezolitycznymi łowcami a rolnikami na obszarach wokół Bałtyku;
- 3) zmian kulturowych w późnym mezolicie spowodowanych kontaktami ze społecznościami wczesnoagrarными;
- 4) wykorzystania naturalnych zasobów środowiska przez społeczności późnomezolityczne;
- 5) czynnika demograficznego w procesie przejścia od gospodarki przyswajającej do gospodarki wytwórczej;
- 6) przyczyn adaptacji gospodarki wytwórczej;
- 7) kontynuacji i dyskontynuacji w procesie przejścia do gospodarki wytwórczej.

W programie konferencji znalazły się zatem wszystkie najistotniejsze zagadnienia związane z procesem neolityzacji społeczeństw mezolitycznych ze strefy nadbałtyckiej.

Wielu uczestników konferencji zwracało uwagę na szczególne znaczenie tej strefy dla wyjaśnienia procesu adaptacji przez społeczności mezolityczne zasad gospodarki wytwórczej. Wiąże się to przede wszystkim ze stanem rozpoznania osadnictwa mezolitycznego na ziemiach wokół Bałtyku oraz długotrwałymi kontaktami tychże społeczności z grupami rolników i hodowców Niżu Europejskiego. Na omawianym obszarze można prześledzić bardzo

różnorodne sposoby adaptacji gospodarki wytwórczej przez atlantyckich łowców i zbieraczy.

Za najważniejsze rezultaty spotkania się na konferencji przedstawiciele tak wielu wiodących ośrodków archeologicznych w zakresie badań nad genezą gospodarki wytwórczej w rejonie Bałtyku uznać należy:

- wymianę informacji o rezultatach najnowszych badań terenowych w strefie nadbałtyckiej,
- wypracowanie wspólnych podstaw metodologicznych w badaniach nad genezą gospodarki wytwórczej na omawianym obszarze, oraz
- stworzenie podstaw do monograficznego przedstawienia najstarszych przejawów gospodarki wytwórczej na ziemiach wokół Bałtyku.

Uczestnicy konferencji uznali za niezbędne kontynuowanie organizowania spotkań poświęconych problematyce początków gospodarki wytwórczej nad Bałtykiem.

Podsumowanie dyskusji i uroczystego zamknięcia obrad dokonał Prorektor Uniwersytetu Łódzkiego Profesor Krzysztof Jażdżewski.

Katedra Archeologii
Uniwersytetu Łódzkiego

W trakcie konferencji wygłoszone zostały następujące referaty (zachowano angielską wersję tytułów by dokładniej oddać zamierzenia autorów).

DZIEŃ 1

1. Leszek Czerniak (PAN, Polska) – Neolithic: what is this?
2. Marek Zvelebil (Uniwersytet w Sheffield, Wielka Brytania) – Agricultural frontier and the transition to farming in the Circum-Baltic area.
3. Robin Dennell (Uniwersytet w Sheffield, Wielka Brytania) – Agricultural frontier.
4. Liliana Janik (Uniwersytet w Cambridge, Wielka Brytania) – Theorizing domestication: the evidence of archaeological remains from Lithuania, Latvia and north-western Belorussia.
5. Christopher Meiklejohn (Uniwersytet w Winnipeg, Kanada) – Aspects of the agricultural transition, as seen from the perspective of the human biological data from the Mesolithic in Denmark.
6. Inna Potechina (Ukraińska Akademia Nauk, Ukraina) – Development and transformation of the anthropological structure of the communities from Eastern Europe during the Mesolithic-Neolithic transition.

7. Adomas Butrimas (Wileńska Akademia Sztuki, Litwa), Rimantas Jankauskas (Uniwersytet Wileński, Litwa) – Lithuanian Mesolithic and Neolithic graves: data on transition from foraging to food producing economy.
8. Dmitrij Telegin (Ukraińska Akademia Nauk, Ukraina) – Building of houses and spatial differentiation of the Mesolithic settlements from Eastern Europe.
9. Władimir Timofiejew (Rosyjska Akademia Nauk – Oddział w St. Petersburgu, Rosja) – To the problem of beginning of the Neolithic in the East Baltic area.

DZIEŃ 2

10. Lija Križewskaja (Rosyjska Akademia Nauk – Oddział w St. Petersburgu, Rosja) – Management of non-domesticated plant and animal resources by late Mesolithic hunter-gatherers from Eastern Europe.
11. Rimutė Rimantienė (Instytut Historii Litwy, Litwa) – Übergang zur Landwirtschaft im Südostbalticum.
12. Zofia Sulgostowska (PAN, Polska) – Change, continuity, transition – a case of North-Eastern Poland.
13. Michał Kobusiewicz, Jacek Kabaciński (PAN, Polska) – Some aspects of the Mesolithic – Neolithic transition in the western part of Polish Lowland.
14. Dobrochna Jankowska (Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Polska) – Environmental background of the Neolithization of the southern part of the Baltic area.
15. Witold Gumiński (PAN, Polska) – Dudka, the Stone Age settlement in the Mazurian Lakeland as an example of conservative economy.
16. Grigorij Burow (Uniwersytet w Simferopolu, Ukraina) – Ausnützung der pflanzenrohstoffe im Mesolithikum des aussersten europäischen Nordosten (nach Materialien des Siedlungsplatzes Vis I).
17. Leonid Zaliznjak (Ukraińska Akademia Nauk, Ukraina) – Janisławice culture in Ukraine.
18. Aleksander Janiewicz (Ukraińska Akademia Nauk, Ukraina) – The Shan-Koba sites from Crimea.
19. Leonid Mackewoj (Ukraińska Akademia Nauk, Ukraina) – Cultural contacts of the communities from western part of Ukraine during Mesolithic-Neolithic transition.
20. Alicja Lasota-Moskalewska (Uniwersytet Warszawski, Polska) – Archaeozoological reconstruction of animal breeding at Dęby site in Kuyavia.
21. Lucyna Domańska (Uniwersytet Łódzki, Polska) – The initial stage of the food producing economy in Polish Lowland: a case of the Dęby site.

DZIEŃ 3

22. Ilze Loze (Łotewska Akademia Nauk, Łotwa) – Social and economic organization of the Submesolithic hunter-gatherers.
23. Mats Larsson (Riksantikvarieämbetet, Szwecja) – The Neolithization in Southern Sweden.
24. Erik Brinch Petersen (Uniwersytet w Kopenhadze, Dania) – A comparison of the Late Mesolithic and Early Neolithic burials of Denmark.
25. Ole Grøn (Langelands Museum, Dania) – Development of the social organization of Mesolithic groups in Denmark as a prelude to the Neolithic.
26. Peter Rowley-Conwy (Uniwersytet w Durham, Wielka Brytania) – Settlements, cemeteries and seasonality in the Ertebølle of Southern Scandinavia.
27. Stig Welinder (Uniwersytet w Uppsali, Szwecja) – Pre-Neolithic farming in the Scandinavian Peninsula.
28. Romuald Schild (PAN, Polska) – Dating Early Holocene open sites – a case for worry.
29. Irmeli Vuorela (Geological Survey of Finland, Finlandia) – Transition to farming in southern Finland.
30. Bożena Werbart (Uniwersytet w Lund, Szwecja) – Mesolithic hunter-gatherers in symbiosis with Neolithic farming societies.
31. Kristina Jennbert (Uniwersytet w Lund, Szwecja) – „From the inside”. A contribution to the debate about the introduction of agriculture.

Lucyna Domańska

„TRANSITION TO FARMING IN THE BALTIC”

(report on the conference)

The conference organized by the Department of Archaeology of Łódź University and by the Institute of Archaeology and Prehistory of Sheffield University (Great Britain) was held on 14th–17th September, 1992.

The conference dealt with the „Transition to farming in the Baltic” and its main purpose was to exchange experience in the research on the beginnings of productive economy in the Baltic Sea region. The following subjects were discussed:

1. Social and economic organization of the late Mesolithic hunter-gatherers.
2. Contacts between the late Mesolithic hunter-gatherers and early farming societies.
3. Cultural changes and responses within the hunter-gatherers societies occurring through contact with early farming societies.
4. Management of non-domesticated plant and animal resources by late Neolithic hunter-gatherers.

5. Health and demographic changes at the agricultural transition.

6. Explanations for the adoption of farming.

7. Continuity and change at the agricultural transition: the case of acculturation of hunter-gatherers by early farming communities of the adoption of farming by the resident hunter-gatherers.

The conference was attended by 45 archaeologists including 28 from abroad. The Polish archaeological centres were represented by: Institute of Archaeology and Ethnology of the Polish Academy of Sciences (branches in Warsaw and Kraków); Warsaw University; A. Mickiewicz University; Łódź University; Archaeological and Ethnographic Museum in Łódź.

Archaeological institutions from outside Poland included:

Great Britain: Universities of Sheffield, Exeter, Durham and Cambridge,

Netherlands: Amsterdam University,

Denmark: Copenhagen University and Archaeological Museum in Rudkøbing,

Sweden: Universities of Uppsala and Lund, and Royal Conservation Service of Stockholm,

Finland: Finnish Institute of Geology,

Lithuania: Institute of Lithuanian History and Vilnius University,

Latvia: Institute of Archaeology of the Latvian Academy of Sciences,

the Ukraine: Institute of Archaeology of the Ukrainian Academy of Sciences in Kiev and Lvov, and Simferopol University,

Russia: Institute of Archaeology of the Russian Academy of Sciences in St. Petersburg,

Canada: Winnipeg University.

Of the 31 papers read at the conference, 21 were presented by guests from abroad. During the discussion, the participants rose more than 100 times to speak. The major results of the meeting of so many representatives of archaeological institutions that play a leading role in the studies on the origin of productive economy in the Baltic area can be summed up as follows:

– the change of information about the results of recent field studies in the Baltic zone,

– the defining of common methodological principles of the studies on the origin of productive economy in the area in question,

– the creation of the basis for monographic presentation of the earliest manifestations of productive economy around the Baltic.

The discussion was summed up and the conference closed by Deputy Rector of Łódź University, Professor Krzysztof Jażdżewski.